

TILLEGGSPROPOSISJONEN 2022

UTTALELSE

Til: Stortingets familie- og kulturkomité

Kopi: Kulturdepartementet

Dato: 15.11.2021

Nedenfor følger høringsuttalelse fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO) til [Prop. 1 S Tillegg 1 \(2021-2022\)](#).

NTO representerer 50 medlemsvirksomheter innenfor musikk og scenekunst. Disse omfatter alle landets større offentlig finansierte institusjoner innenfor områdene teater, dans, opera og musikk.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Marta Færevaa Hjelle
styreleder

Morten Gjeltén
direktør

FULL LØNNS- OG PRISKOMPENSASJON

Vi registrerer at den nye regjeringens bebudede fjerning av ABE-kuttet ikke har gitt seg konkrete utslag i tilleggsproposisjonen, og ber om at musikk- og scenekunstinstitusjonene kompenseres fullt ut for forventet lønns- og prisvekst, som et første steg i en gjenoppbygging av institusjonsøkonomien etter syv år med akkumulerte kutt i rammen.

Slik vi understreker i [NTOs høringsuttalelse til Solberg-regjeringens budsjettforelegg](#), er det særlig viktig for institusjonene å ha en beredskapsøkonomi i en gjenåpningsfase hvor vi ennå ikke kjenner langtidskonsekvensene av pandemien og hvordan de vil slå ut på institusjonenes egeninntekter – og ikke minst i en fase hvor hardt rammede frilansere trenger oppdrag og arbeidsplasser å komme tilbake til.

I tilleggsproposisjonen er begrunnelsen for at det ikke foreslås noen endring i ABE-uttrekket for 2022 at «[d]et vil være vanskelig og ressurskrevende å identifisere og tilbakeføre budsjettkutt som er direkte knyttet til ABE-reformen på alle departementsområdene på nåværende tidspunkt i budsjettprosessen».

Denne begrunnelsen er ikke gyldig for det ABE-kuttet som musikk- og scenekunstinstitusjonene er utsatt for ettersom dette er selvstendige tilskuddsvirksomheter som formelt ikke har vært omfattet av ABE-reformen. Slik det tydelig kommer frem i en ny [FAFO-rapport om ABE-kutt i musikk- og scenekunstvirksomheter](#) valgte Solberg-regjeringen likevel å utsette musikk- og scenekunstinstitusjonene for de samme automatiske kuttene som statlige virksomheter.

Det er altså fullt mulig å kompensere musikk- og scenekunstinstitusjonen for forventet lønns- og prisvekst i 2022 uavhengig av om selve reformen først avvikles eller «erstattes med målrettede prosesser og effektivitetsmål» i arbeidet med statsbudsjettet for 2023.

I FAFO-rapporten er det godt dokumentert at disse årlige kuttene, kamuflert som reform, ikke har virket etter hensikten. Derimot har kuttene rammet kjernevirksomheten og forringet tilbudet til publikum både når det gjelder kvaliteten i tilbudet, aktivitetsomfanget og tilgjengeligheten.

For arbeidsintensive virksomheter som musikk- og scenekunstinstitusjonene – hvor det i et normalår kanaliseres over 1 milliard kroner i lønn, honorar og vederlag til kunstnere, og godt over 40 pst. til frilansere og midlertidig ansatte – får de årlige kuttene konsekvenser både for kunstnerøkonomien og muligheten for samarbeid, nysatsinger, turneer, kunstnerisk risiko m.m.

Det er gledelig at regjeringen viser vilje til å styrke kunstnerøkonomien i tilleggsproposisjonen, og vi minner om at på musikk- og scenekunstmrådet er institusjonene de viktigste arbeidsgiverne for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere.

AVDIREKTORATISERING

Vi registrerer med glede tilleggsproposisjonens signaler om [satsing på Musikkbruket](#), utredning av tiltak for å nå det overordnede målet for Den kulturelle skolesekken (DKS) om å formidle profesjonell kunst og kultur av høy kvalitet til barn og unge, samt en evaluering av oppdraget til Kulturtanken.

Imidlertid har vi klare forventninger til at evalueringen av Kulturtanken utvides til også å omfatte Kulturrådet.

Etter endringene i statsbudsjettet for inneværende år er de faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjonene, som alle er del av den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling av musikk og scenekunst, splittet på kap. 323 post 70 og kap. 320 post 74/75 under Norsk kulturrådet. I tillegg har Norsk Scenekunstbruk fått en underlig plassering sammen med frivillighet/amatørvirksomhet o.a. på kap. 325 post 78.

Allerede før denne overføringen av administrativ tilskuddsforvaltning, har Kulturrådet fått en utøvende rolle som kunnskapsprodusent og som utviklingsaktør blant annet med oppdraget som nasjonal

mangfoldskoordinator og etableringen av utviklingsprogram for institusjoner. Samlet fører dette til en betydelig konsentrasjon av definisjonsmakt.

Mest mulig midler må kanaliseres direkte til kunsten, og det må ikke bygges opp fortolkende og normerende byråkratiske mellomledd som svekker institusjonsfriheten og ytringsmangfoldet. Vi mener derfor at forvaltningen av tilskuddet til samtlige faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjoner må samles på kap. 323 post 70, under direkte forvaltning av Kulturdepartementet, samt at Kulturrådets oppgaver må gjennomgås sammen med den varslede evalueringen av Kulturtanken.

Der er viktig å understreke at den pågående oppbyggingen av et kulturdirektorat, som et byråkratisk mellomledd mellom departementet og institusjonene, på ingen måte styrker armlengdeprinsippet.

Tvert imot innebærer det en svekkelse av demokratisk styring, men også av desentraliserte, autonome faglige beslutninger fordi makt og innflytelse overføres fra forskjelligeartede, selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjoner – hver og én med en skiftende kunstnerisk ledelse på åremål – til et overprøvende og uangripelig byråkrati.

Faglige vurderinger og faglig utvikling skal finne sted på fritt grunnlag i hver enkelt institusjon ut ifra den enkelte virksomhetens egenart og kunstneriske profil som er definert av den til enhver tid sittende kunstneriske lederen. Rammene er gitt av overordnede kulturpolitiske mål og rammetilskuddet, og utviklingen skal ikke styres av et direktorat med en selvforståelse som utviklingsaktør i en uklar blanding mellom politisk skjønn og faglige vurderinger.

Våre argumenter for at tilskuddsforvaltningen bør utføres direkte av Kulturdepartementet, uten Kulturrådet som byråkratisk mellomledd, er i stor grad sammenfallende med argumenter for den avbyråkratiseringen innenfor universitets- og høyskolesektoren som er tatt inn i Hurdalsplattformen, jf at regjeringen vil «[s]ette i gang ei reell avbyråkratisering [...] ved å gjennomgå oppgåvene til direktorata, overføre myndighet til institusjonane og tilbakeføre oppgaver til departementet».

I universitets- og høyskolesektoren er det vist til at direktoratiseringen har ført til

- Svekket institusjonsfrihet
- Fragmentert og detaljert styring
- Svekket dialog mellom departementet og institusjonene
- Uklar ansvarsdeling/ansvarspulverisering
- Uheldige dobbeltroller
- Redusert effektivitet

Med en opplagt risiko for at en oppbygging av direktorater i kultursektoren vil få tilsvarende skadelige konsekvenser, mener vi at overføringen av oppgaver til Kulturrådet er et *politisk anliggende* og ikke innenfor [departementets "alminnelige organisasjons- og instruksjonsmyndighet"](#). Det handler om demokratisk styring, et prinsipielt forsvar for den kunstneriske friheten og om å fremme målene om kvalitet, ytringsmangfold og tilgjengelighet ved å gi et størst mulig handlingsrom til sterke, forskjelligeartede og autonome institusjoner.

ORDNING FOR ETABLERTE SCENEKUNSTKOMPANIER

Vi registrerer at bevilgningen på kap. 320 post 75 er økt for å opprette en søkbar tilskuddsordning for etablerte scenekunstkompanier med virkning fra annet halvår 2022.

NTO deler intensjonen om å gi flere kompanier mer forutsigbare rammer i skjæringspunktet mellom prosjekt- og driftstilskudd. Vi mener samtidig at det må finnes frem til en løsning for de personlige kunstnerskapene – om det er enkeltpersonforetak, aksjeselskap eller stiftelser – som ivaretar denne

intensjonen, men som likevel sikrer at midlene fordeles på grunnlag av kunst- og kulturfaglig skjønn på en armlengdes avstand fra politikken.

Videre vil vi understreke at det i tilskudsforvaltningen må skilles tydelig mellom, på den ene siden, personlige kunstnerskap som eksisterer i kraft av de som etablerte virksomheten, og på den andre siden faste/varige institusjoner med en skiftende kunstnerisk ledelse som innenfor sin egenart og kunstneriske profil ivaretar og utvikler et mangfold av kunstnerskap og estetiske uttrykk.

Det er viktig at en opprydding og overføring av faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjoner til kap. 323 post 70 skjer raskt og før en etablering av nye ordninger forvaltet av Kulturrådet.

INTERNASJONAL VIRKSOMHET

Det er gledelig at bevilgning for 2022 til internasjonal kulturfremme og kultureksport økes med 8,6 millioner kroner i tilleggsproposisjonen. Vi vil understreke at en styrking av utenriksstasjonenes tilretteleggende arbeid er særlig viktig for musikk- og scenekunstinstitusjonene som ikke har tilgang til de søkbare ordningene.

Ellers viser vi til [NTOs innspill til den varslede internasjonale strategien](#) hvor vi tar til orde for at det først utarbeides en stortingsmelding som tydeliggjør ansvarsdelingen mellom departementene og redegjør for overordnede ambisjoner, mål og prinsipper som deretter kan operasjonaliseres i strategier og konkrete tiltak som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

ESTETISKE FAG I SKOLEN

NTO er også glad for signalene i tilleggsproposisjonen om en styrking av de estetiske fagene i skolen gjennom foreslått bevilgning til videreutdanning for lærere med en prioritering av at flere lærere skal få videreutdanning i praktiske og estetiske fag innenfor den gitte rammen.

Vi ser frem til at denne satsingen følges opp i perioden gjennom en styrking av de estetiske og humanistiske fagenes plass og kvalitet i hele utdanningsløpet.

ENKELTSAKER

Av enkeltsaker har vi løftet frem de ekstra store kuttene i Riksteatrets rammer som må reverseres, behovet for at staten bidrar i realiseringen av nytt teaterhus for Rogaland Teater, og ikke minst Stortingets ansvar for å følge opp sine egne vedtak fra 2009 og gi Arktisk Filharmoni økonomiske rammer til å fullføre ambisjonene som den gang ble formulert.

Vi setter også vår lit til at Stortinget med et beskjedent, men viktig, bidrag vil følge opp de lokale og regionale bevilgningene til Teater Vestlands deltakelse i Nynorskhuset i Førde.

NATIONALTHEATRET MÅ SIKRES KONTINUERLIG DRIFT

Vi ber Stortinget være særlig oppmerksom på [Nationaltheatrets krevende situasjon](#).

Det er gledelig at bygget rehabiliteres, men det er helt avgjørende for bransjen at Nationaltheatret som ensemble, produsent og seriøs arbeidsgiver sikres nødvendige vilkår for kontinuerlig drift, kunstnerisk utvikling og opprettholdelse av publikumstilbudet gjennom hele rehabiliteringsperioden.

KULTURMOMS

Vi inviterer Stortinget til å fornye sin interesse i det som fremdeles er et rotete momsregime for kultursektoren. Det er på høy tid at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og

scenekunst fjernes, og at disse områdene innlemmes i det ordinære momssystemet med lav sats. En slik lovendring vil bidra til betydelig forenkling, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader, jf. vår tidligere anmodning om innføring av kultur moms vedlagt notat fra Ernst & Young.

FORDELINGSNØKLER OG DIALOG

Det er gledelig at Stortinget nå synes å stå samlet bak videreføringen av faste fordelingsnøkler for å sikre institusjonene med delt finansiering nødvendig forutsigbarhet. Vi har tillit til at staten vil bidra til å styrke dialogen mellom forvaltningsnivåene for å sikre at denne ordningen fungerer etter hensikten og at institusjonene ikke utsettes for motstridende styringssignaler. Det viktig at også vertskommunene er direkte part i en mer systematiserte dialog, samt at institusjonene involveres på en god måte.